

GOSPODAR

LETO 1933

20. SEPTEMBRA

STEV. 15

Sadite orehe

Orehi zorijo. Sicer letos ni povsod dobra letina, pa bo pridelek tu in tam vendarle precejšen. Koliko več pa bi bilo lahko tega žlahtnega in dragega sadu, ko bi bilo več orehovega drevja, ki nam ga je pobrala največ svetovna vojna, mnogo pa tudi huda zima 1928/29. Zato je potrebno, da uprav sedaj na jesen, ko imamo ta dragocen sadež v rokah, opozorimo mnogoštevilne bravce »Gospodarja« na to sadno pleme, ker se zdi, da se preveč omalovažuje in zanemarja. Vsako jesen in pomlad posade sicer na tisoče sadnega drevja, toda izvečine so to le jablane, nekaj hrušek in drugih plemen, najmanj pa orehov. To je pa zelo napak. S takim ravnanjem zanemarjamo zaklade v zemlji, ki se dajo dvigati samo s tem sadnim plemenom.

Oreh je sadno drevo, ki ima toliko prednosti pred drugimi sadnimi plemenimi, da bi ga morali že samo zaradi tega bolj upoštevati. Orehovo drevje raste in rodi tudi na najslabših tleh. Njegove korenine segajo globoko v zemljo in tudi na kamenitih, suhih tleh, če le sicer niso popolnoma nerodovitna, najdejo toliko hrane, da vzrede prave orjake, ki dosežejo starost sto in še več let in donšajo na stotine kilogramov sadu. Lahko trdimo iz izkušnje, da raste oreh v naši banovini, kar se zemlje tiče, povsod, razen na mokrih nižavah, kjer je visoka podtalna voda, ali pa kjer so nerodovitna, peščena tla.

Bolj nego zemlja in podnebje, je merodajna lega. V našem podnebju raste oreh povsod, ne raste pa v vsaki legi. Najljubše so mu zavetne, tople, brežinaste lege. Skrajno neugodne so mrazne nižave in doline ob vodah, kjer je pozimi znatno mrzleje nego v višavah in kjer je tudi nevarnost spo-

mladanske pozebe mnogo večja nego na bregovitem ozemlju. Koliko krasnih leg za orehe imamo zlasti po vinorodnih krajih, ve le tisti, ki pozna te naše kraje. Pa tudi po drugih mrzlejših, nevinorodnih predelih je dovolj leg, kjer bi oreh prav dobro uspeval in rodil.

Velika prednost orehovega drevja je dalje to, da ne potrebuje skoro nobene nege. Saj ga navadno ni treba ne snažiti, ne obrezovati, ne škropiti in navadno tudi ne gnojiti. Da ga le v mladosti obvarujemo poškodb, pa smo storili dovolj. Pozneje, ko nekoliko odraste in okrepi, mu skoro nič ne more do živega. Tudi zajec in voluhar ga ne marata. Zaradi posebnega olja, ki ga daje neko hlapno olje v listnih dlačicah, tudi listi nimajo posebnih zajedavcev, razen nekaterih glivičnih bolezni.

Oreh je edino sadno pleme (kar je namreč dreves), ki ga pri nas ni treba požlahtnjevati in ga razmnožujemo naravnost s semenom. Semensčaki podedujejo vse lastnosti maternega drevesa. Glede obsežnosti debla in vrha ga izlepš ne doseže kako drugo sadno pleme, razen izjemoma kake stoletne tepke. Tudi v okrasne (dekorativne) svrhe je oreh s svojim kožnatim širokim vrhom in velikimi listi bolj primeren nego katerokoli drugo sadno pleme.

Kako lahko delo je končno tudi z njegovimi plodovi. Ako jih pravilno posušimo, ter hranimo na suhem, zračnem kraju, imajo skoro neomejeno trpežnost.

Pa še neke prednosti pred drugim sadnim drevjem ne smemo pozabiti: Oreh ne daje samo dragocenega sadu, ampak prav tako dragocen, po vsem svetu číslan les. Ko bi ga sadili le zaradi lesa, bi se izplačal ta majhen trud.

Orehu se očita, da počasi raste in da pozno zarodi. Pa to ne drži. Raste razmeroma hitro, vsekakor pa najmanj

tako hitro kakor drugo sadno drevje. Dvajset let star oreh, ki raste na ugodnem kraju, je že košato drevo z lepo senco. Roditi začne med 10. in 15. letom starosti, učka pa starost 100 let in še več. Neki opazovavec je izračunal, da daje oreh od 25. do 50. leta povprečno 15 kg sadja na leto. Od 50. leta dalje pa znaša povprečni letni pridelek do 200 kg, več jih tudi več.

Orehi so dandanes po vsem svetu jako čislani in iskan sad, ker jih poleg lešnikov in mandeljnov mnogo porabijo v novodobni prehrani. Orehovo jedro ima povprečno do 57% tolšče in velja zato za jako redívno živilo, ki izpopolnjuje drugo sadno hrano.

Orehe za seme izbirajmo le od najlepših tenkolupinastih, polnojedrovitih, srednje debelih sort, katerih lupina je je čimbolj gladka. Koščaki, ne samo, da imajo debelo, trdo lupino, ampak njihova lupina je znotraj globoko nagubana, tako da jedra ni mogoče dobiti iz gub. Umevno je, da takih sort ne bomo sadili. Pri izbiri sort skušajmo dobiti take, ki pozno ozelene in pozno cvetó. Tako orehe najbolj gotovo že vnaprej zavarujemo pred spomladnimi pozebami.

Orehe sejemo najuspešneje t a k o j jeseni, ko dozoriyo. Posušeni na soncu in na zraku sicer ohranijo kalivost do pomladi, vendar pa je jesenska setev bolj naravna in zanesljiveja. Kje pa vendar ne maramo sejati jeseni, vložimo semenske orehe čez zimo v vlažen pesek (v kak zaboj) in jih hranimo v kleti. Ko spomladi začno kaliti, jih sadimo.

Orehovo drevje goje sicer tudi v drevesnicah, odkoder ga presajamo na stalno mesto. Vendar pa izkušnje kažejo, da najbolj uspeva, ako ga nič ne presajamo, ampak sadimo kar seme naravnost tjakaj, kjer hočemo imeti drevo. Na dotičnih mestih zrahljamo meter na široko in pol metra na globoko. V sredino zabijemo primeren kol in k njemu potaknemo 10 cm globoko tri nekaljene plodove. Ko vzkale, slabejša dva izpulimo, ostalega pa dobro zavarujemo pred živino. Pozneje s takim drevesom nimamo druge brige, nego da večkrat ople-

vemo zemljo okrog njega in da ga varujemo poškodb, dokler ne odraste.

Orehovega drevja navadno ne sadimo v vrstah kakor jablane ali hruške. To mogočno drevo je kot nalašč za posamnika na prikladnem dvorišču ali v prisojnim bregu. Jako lepo se podajo tudi večje skupine orehov, posajene poljubno razvrščeno na prostorih, kjer jim lega ugaja. Saditi jih je pa treba vsaj po 20 metrov narazen.

Gospodarji, gospodinj! Ne prezrite tehle migljajev! Čas je, da zasadite vse prikladne prostore z orehi, ki bodo dajali, če ne vam, pa vsaj vašim otrokom in vnukom najlepše dohodke. H.

Trgatev se bliža

Letos bo trgatev pozna in večinoma pičla, kakovost pridelka bo pa odvisna od vremena v tem in prihodnjem mesecu. Naš vinogradnik dosedaj ni mogel biti zadovoljen z vremenom, ker mu je to skrčilo pridelek za več nego polovico. Četudi je že spomladi uvidel, da letina ne bo bogata, je vendar trošil za razna sredstva, se trudil in mučil vse leto v pričakovanju, da mu bo jeseni to delo vsaj malo poplačano. In ko se je dovolj nadelal in mu je Bog le skromno blagoslovil njegov trud ter mu okinčal trte z lepim sočnim grozdom, mu ostane še edino, to pa najveselejše delo v vinogradu — trgatev. Ta pa odloča glede kakovosti in množine pridelka trt o njegovi vrednosti, ki naj mu poplača njegovo delo. Od trgatev grozdja in od ravnanja z njim je pa v največji meri odvisna dobrota vina, ki se da zvišati ali zmanjšati. Četudi je večina slovenskih vinogradnikov poučena v tem, kako je pravilno postopati pri tem delu, jih je vendar še mnogo, ki te nauke premalo upoštevajo. Radi tega ne dobe takega pridelka, kakor bi ga lahko, in kakršnega vinopivci radi uživajo in tudi dobro plačajo. Zato ni odveč, če posvetimo temu vprašanju nekoliko pažnje ter ponovimo načela, ki jih ob trgatvi mora upoštevati vsak umen vinogradnik.

Grozdje mora biti popolnoma zrelo.

Grozdje trgajmo šele tedaj, ko je po-

polnoma zrelo, ko ni več pričakovati povečanja sladkorja v njem. Le popolnoma dozorelo grozdje da odlično vino po lastnostih doličen vrste trte. Lepi solnčni topli dnevi septembra in oktobra so merodajni za množino sladkorja v grozdu in s tem za dobroto vina. Solnce enega toplega dne v teh mesecih pridobi grozdu do pol odstotka sladkorja. Zato dokler so topli dnevi, pustite grozdje na trtah in odlašajte s trgatvijo, dokler je sploh mogoče. Pozabite na stare navade, s katerim dnem, s katerim svetnikom začne trgatve, kajti letos bo čas za to 4 dni do tri tedne pozneje nego druga leta. Kot pravilo, kdaj je grozdje zrelo, je upoštevati sledeče: Ker se tvori sladkor v listu, more grozdje toliko časa pridobivati sladkor, dokler je listje rte zdravo in zeleno. Ko se list zbarva in izgubi zeleno barvilo, neha grozdje pridobivati sladkor in je tedaj popolnoma zrelo.

Zlasti vinogradniške občine je opozoriti, naj določijo skupen začetek trgatve kolikor možno pozneje (seveda če vreme to dopušča) in naj nikomur ne pustijo prejšnjega. Izvzele so le zgodnje vrste kakor so: razno namizno grozdje, muškato, portugalka in dr., ki dozorejo pred navadno trgatvijo.

Če se bodo občine in vinogradniki tega držali, bodo pridelali dobro, močno vino, ki bo kmalu našlo odjemalca in doseglo primerno ceno. Če bi pa radi vlažnega vremena začelo grozdje gniti, je bolje, da odberemo nagnile jagode in pustimo zdravo grozdje še na trti. To se nam bo bogato izplačalo. Vsak vinogradnik naj torej odlašaja s trgatvijo tako dolgo, dokler mu vreme to dopušča in dokler grozdje popolnoma ne dozori.

Priloge za trgatve.

Preden začnemo trgati grozdje, moramo izvršiti vse priprave, ki so za to delo potrebne. Predvsem je očistiti kleti in druge prostore, v katerih bomo grozdje mastili in spravljali mošt in vino. Ker spravimo ob tej priliki vso posodo ven, je koristno, da te prostore pobelimo. Tudi okna je temeljito očistiti, nadomestiti morebitne ubite šipe ter jih pregle-

dati, če dobro zapirajo. Enako je z vratmi. Koristno je tudi, pustiti hrame nekaj solnčnih dni odprte, da se prezračijo in presuše. S prezračevanjem in z apnenim beležem uničimo mnogo škodljivih gliv, ki bi nam pozneje lahko skvarile vino.

Nadalje je pregledati, popraviti in namočiti vso posodo, potrebno za trgatve: škafe, brente, kadi, sode in druge priprave. Plesnivo posodo je najprej suho, potem še mokro izdrgniti in pomiti z vodo, ki smo ji dodali nekaj lisulfita; lahko pa tudi s sodovo zavrelko. Tudi grozdne mline in stiskalnice pregledamo, popravimo in izmijemo s toplo raztopino sode, ki odzame vso nesnago in uniči vse škodljive glivice. Vse priprave naj bodo do skrajnosti čiste in snažne, kajti čistoča je prvi in glavni pogoj za pravilno kletarenje.

Trgatve.

Ob trgatvi moramo na marsikaj paziti. Če ob tem času dežuje, moramo počakati, da se grozdje osuši; vlažno grozdje da sicer mnogo mošta, toda slabo vodeno vino. Ne smemo trgati zgodaj zjutraj ob mrzlem vremenu, ker se mrzlo grozdje težko ugreje in počasi kipi, ampak počakajmo, da solnce prisije in grozdje stopli.

Ze v vinogradi moramo ločiti zdravo grozdje od slabega. Slabo, gnilo, plesnivo grozdje je posebej odbrati, da ne kvarijo zdravega. V ta namen imata po dva trgača posebno posodo za slabo grozdje. Tudi iz gnilega, plesnivega grozdja lahko napravimo dobro vino. Tako grozdje moramo takoj zrobkati, zmastiti in mošt vliči v močno zažveplan sod. Po 2—3 dneh, ko se nesnaga usede, ga pretočimo v nezažveplan sod. Pri odbiranju odstranimo suhe in objedene jagode, ker vsebujejo octovo kislino, ki vino lahko skvari.

Naprava vina.

Ko smo grozdje potrgali in ga spravili v hram, ga pustimo v kadeh, da se nekoliko ugreje. Potem ga zrobkamo, t. j. odstranimo peclje ali hlazinne ter zmastimo jagode na grozdnem mlinu. Za belo vino sprejamo takoj grozdje in vli-

jemo mošt v sode, kjer naj kipi. Sode napolnimo samo do devet desetih in jih zamašimo s kipelno veho. Pri črnem vinu pustimo mošt na dropu, da se navzame iz mehovnic — jagodovih kožic — črne barve. Šele ko je na njem popolnoma pokipelo, ga odtočimo in izprešamo. Pa tudi pri črnem grozdju odstranimo peclje, da se vino ne navzame preveč čreslovine, ki napravi vino trpko. Kipenje črnega vina v kadeh ali badnjih se naj vrši tako, da tišči preluknjen pokrov tropine v moštu, kajti na zraku bi se te gaušile in skisale ter s tem vino pokvarile. Če pa nimamo takih pokrovov, moramo brozgo večkrat na dan premešati, da ostanejo tropine vedno vlažne.

Pri vsakem delu v hramu pazimo na snago in čistočo. Tega pravila ne moremo nikdar dovolj poudarjati, ker žal poznamo še mnogo zanikarnih vinogradnikov, ki se za to ne brigajo. Z belim grozdem ali moštom ne sme priti v dotik noben kos rjastega železa, kajti vinska kislina razstopi rjo in po njej vino porjavi. Nadalje ne puščajmo iztisnjenih tropin v hramu, ker se te hitro ugrejejo in skisajo. Glivice octove kisline se pa kaj rade naselijo v moštu in pozneje skisajo vino. Če hočemo tropine porabiti za žganjekuho ali pozneje za krmo živini, tedaj jih stlačimo v kadi, polijemo nekoliko z vodo in na to neprodušno pokrijemo s pokrovom in ilovico.

V kletih, kamor spravimo vino v sode za kipeње, mora biti primerna toplota. Če je premrzlo, se kipeње ustavi in ostane mošt nepovret do spomladi, ko se prostor segreje. Tedaj začne nanovo vreti. Vsekakor je bolje, da vino že jeseni dodobra pokipi, ker se potem lažje učisti. Če je hram mrzel, ko je nastopil zunaj jesenski mraz, tedaj storimo dobro, če postavimo v klet peč, ki segreje prostor do primerne toplote, da vino lahko in hitro pokipi. Ne do vrha napolnjene sode zamašimo s kipelnimi vehami, v katerih naj je vedno dovolj vode, da ne uhaja zrak v sod. Sodov, v katerih naj vino povreje, ne smemo zažvepljati, ker žveplov okis uniči kipelne olivice.

Priprosto okisanje krme

Letos ni povsod dovolj suhe krme za zimo, zato bodo morali živinorejci z njo varčevati, da bodo izhajali do spomladne zelene klaje. Zlasti je sedaj v jeseni izrabiti vsako zelenje, da se seno prihrani za pozneje. Mnogo zelenja se ne da popolnoma pokrmiti, ker ga je preveč, ali ker vreme ne dopušča sušenja. Tega lahko okisamo in spravimo do spomladi. Okisana zelena krma — ansi-laža — je izvrstno krmilo zlasti za mlečne krave, pa tudi za mlado živino, ker popolnoma nadomesti zeleno krmo in korenje.

Če bo v tem in prihodnjem mesecu vreme ugodno, da se bodo travniki in deteljšča obrastli, da bo vredno kositi, ne bo pa mogoče sušiti, tedaj je najbolje to krmo okisati. Okisana krma je za živino zelo zdrava in redilna, zato se je njena priprava razširila po vsem svetu. V to svrhu se gradijo stolpi — silosi imenovani, v katerih se krma okisa. Za našega kmeta so pa ti predragi. Vendar isto lahko dosežemo s priprostimi jamami za okisanje. Najboljše so cementirane, betonirane jame. Skoraj isto pa dosežemo tudi v navadnih jamah, ki jih izkopljemo v zemljo.

Jama bodi najmanj pol metra globoka in do dva metra široka, dolga pa po potrebi. Dno in strani jame obložimo s slamo ali s plevami. Vanjo žvzimo zeleno krmo, ki jo lahko zrežemo na slamoreznici ali jo celo stlačimo. V ta namen je vse dobro: trava, detelja, zelena koruza, listi pese, repe in zelja itd. Posamezne dobro stlačene plasti posolimo z živinsko soljo. Napolnjeno jamo pustimo do tri dni odprto, da se snov ugreje. Medtem jo vsak dan dobro stlačimo in nato pokrijemo s slamo, na vrh pa namečemo zemlje do 40 cm na debelo. Da se snov še bolj stlači, navalimo na vrh še nekaj kamenja. Površje zemlje mora biti dobro zbito brez razpok, da ne more zrak v krmo. Ker se okisana krma v začetku močno ugreje, potem ohladi in uleže ter zavzame mnogo mani-

ši obseg nego v pričetku, moramo prve štiri tedne vedno paziti, da zamašimo v zemlji nastale razpoke s tekočo ilovico. Po šestih tednih je krma okisana in uležana, da zemlja na vrhu ne poka več. Vendar moramo paziti, da odteka deževnica iz kupa, zato naj bo zemlja v sredini vedno višje nasuta, kakor to delamo pri zasipnicah.

Ansilažo začnemo krmiti lahko že po šestih tednih, vendar je priporočljivo, da jo hranimo do pozne zime, ko nam znanjka korenja in nimamo drugega zelenja. Okisana krma ima iste dobre lastnosti, kakor zelena krma, le da v začetku kravam neprijetno diši. Pokladamo jo zato najprej v malih množinah pomešano med rezanico. Polagoma zvišamo količino, kakor se pač živali nanjo navadijo. Ko so se pa enkrat privadile, jo zbirajo med rezanco in jo najraje žro. Prenesejo jo do 20 kg na dan in glavo.

Priprava kisle krme se je na večjin posestvih Slovenije že dodobra udomaćila. Še bolj se je razširila na Hrvaškem, kjer banska uprava pospešuje napravo primernih kmečkih silosov s podporami. Tam je že številno kmetov, ki imajo take zgradbe in so z njimi ter s krmo, ki jo v njih okisajo, zelo zadovoljni. Dokler pa kmet ne zmore tako dragih naprav, naj si pomaga tako, kakor smo zgoraj opisali. Imel bo od tega gotovo veliko korist v svoji živinoreji.

Prehod k suhemu krmljenju

Bliža se že čas, ko ponekod že oktobra ali še prej, drugod pa šele novembra prenehajo paša in zelena krmila in začenja suho ali zimsko krmljenje živine.

Zelena krmila se razlikujejo od suhih krmil po svoji sestavi, boljši okusnosti in lažji prebavljivosti, kar je treba posebno vpoštevati pri prehodu k suhemu krmljenju. V paši in zelenih krmilih je mnogo več vode, redilne snovi in bolj razredčene nego v senu. Radi tega mora živina použiti pri zelenem krmljenju

nju najmanj tri- do štirikrat več paše ali zelene krme nego suhe krme (sena), da dobi dovolj redilnih snovi v svoje telo. To povzroča, da se želodec (pred vsem pa vamp pri prežvekovalcih) močno razširi, ko se poleti žival pase ali dobiva zeleno krmo. Ker so dalje paša in zelena krmila lažje prebavljiva, postanejo tudi prebavni sokki med zelenim krmljenjem bolj redki in šibki. Vsa prebavila se torej v svojem obsegu in v izločevanju prebavnih sokov kolikor mogoče več ali manj prilagodijo zelenemu krmljenju. Ko bi začeli pokladati prežvekovalcem, ki so navajeni le na zeleno krmo, kar naenkrat le suha krmila, bi prišlo v razširjeni vamp mesto zelene krme obilo in morda tudi preveč suhe krme. To bi ne bilo še tako hudo, ako bi bilo dovolj moči za prebavo použite suhe krme. Toda prebavni sokki se izločujejo še vedno le v toliki množini, ki je zadostovala za prebavo dosedanje zelene krme, ne zadostuje pa za prebavo težje prebavljive suhe krme. Čudno bi tedaj bilo, ko bi tak prehiter prehod k suhemu krmljenju ne imel nikakih hudih posledic. Žal pa se navadno te kaj kmalu pokažejo. Radi nepripravljenosti prebavil in prebavnih sokov na suho krmo izostane pravilno in redno prebavljanje. Živina zboli na prebavilih. Pojavi se lahko bolj ali manj močno napenjanje, zaprtje, krči itd. Živina trpi in hujša. Mlečne krave pridejo ob mleko. Vse to pa se godi v našo gospodarsko škodo. Kolikokrat je kriv prav prehiter prehod, da začne žival bolehati, hira celo zimo in nam donša le malo ali nič dohodkov.

Da se izognemo neprijetnostim in vsaki škodi, izvršimo prehod od zelene ga k suhemu krmljenju prav polagoma. Ko opazimo, da dobiva živina že pre malo paše in da gredo zelena krmila h koncu, začnimo ji pokladati vsak dan zjutraj in zvečer suho krmo. Pri hlevskem zelenem krmljenju živine začnimo pravočasno mešati med zeleno krmo suho krmo. Zelene krme naj dobiva živina od dne do dne manj, suhe pa vedno več. Čim bolj počasi se izvrši ta prehod, tem lažje se privadi živina na novo suho

krmljenje in tem razje se prilagodijo vsa prebavila in prebavni soki na suha krmila. Prehodna doba od zelenega k suhemu krmljenju pa naj ne traja manj ko 14 dni. Na urejeni kmetiji se v jeseni še vedno dobijo trava ali druga zelena krmila, ki jih lahko mešamo med dobro seno. Če že primanjkuje ali ni več primerne zelene krme, je dobro, da pridno krmimo mesto iste najprej dobro otavo, ki velja za lahko prebavljivo suho krmo. V delno nadomestilo za zeleno krmo pa začnimo polagoma krmiti živini, pred vsem mlečnim kravam, tudi krmsko peso, repo in korenje. Opustimo pa še pri tej priliki krmljenje takih suhih krmil, ki so težko prebavljiva (fižolovka, bobovka, ajdovka, ržena slama itd.). Zelo umestno pa je, da dobivajo živali pri tem prehodu vsak dan po nekoliko močnih krmil, kakor hitro nimamo takšnega sena, v katerem bi dobivale vse one redilne snovi, kakor so jih dobivale v dosedanji paši ali zeleni krmi. To vpoštevajmo zlasti pri mlečnih živalih, ker moramo vsekakor preprečiti, da med prehodom k suhemu krmljenju ne pade njih mlečnost. Ne smemo namreč pozabiti, da enkrat padlo mlečnost le težko zopet spravimo na prvotno višino. Zato pa je tudi popolnoma jasno, da utrpí gospodar, ki ni dovolj skrbno izvršil prehoda k suhemu krmljenju, radi manj mleka in boljše zimске cene za mleko dvojno škodo.

Na splošno pa naj velja pri primerem in prav izvršenem prehodu pravilo, da krmimo živino izdatno in dobro. Le tako preprečimo, da živali ne zbolijo in shujšajo ter da mlečne živali ne zgubijo mleka. Le s pravilno izvršenim prehodom k suhemu zimskemu krmljenju si tudi zagotovimo, da nam ostanejo živali zdrave čez zimo in dobičkonosne, kar je in mora biti cilj vsega krmljenja.

ip.

Jesenska paša

Le malo je krajev, kjer lahko hodi goveja živina na pašo od spomladi pa do pozne jeseni. Po razdelitvi občinskih in drugih skupnih pašnikov je na splošno več ali manj skoraj povsod pri nas prenehalo pasenje živine in se udomačilo poleg rednega zimskega tudi redno čezpoletno hlevsko krmljenje goveje živine. Le v bolj planinskih krajih, dasi tudi ne povsod, je goveja živina še tako srečna, da pride čez poletje redno na planinske pašnike.

Na pašniku se naužije živina dobrega čistega zraka in solnca, se dovolj giblje in dobi v dobri paši takšno hrano, ki ji najbolj prija. Je pa tudi izpostavljena raznim vremenskim nerilikom. Pri vsem tem pa si živali utrdijo zdravje in postanejo odporne napram boleznim. To pa je in mora biti vedno glavni smoter pasenja in paše. Saj le od zdrave in utrjene živali moremo pričakovati, da dobro izrabí pašo samo in vso pokladano krmo, donese primerne dohodke in kar je glavno — nam da tudi zdravo potomstvo. Radi teh velikih prednosti, ki jih more nuditi le paša, je vsekakor nujno potrebno, da pride goveja živina vsaj spomladi in jeseni, ako že ne čez vse poletje na pašo. Ni to goli slučaj, da moramo danes bolj nego kdaj prej računati pri naši goveji živini in zlasti pri kravah z različnimi boleznimi. Kakor človek naj bi se tudi živina ne oddaljila predaleč od narave. Kako pa naj vzdrži živali v temnih in slabo prezračevanih hlevih! Zato se ne smemo čuditi, da postane toliko živali jetičnih, da imamo toliko živali, ki se nočejo ubrežiti, da imamo toliko težkih porodov in slučajev kužnega zvrženja itd., če pomislimo na današnji način oskrbe in krmljenja živine.

Današnje gospodarske razmere nas vedno bolj silijo, da zahtevamo od živine čim višje dohodke, ki pa so precej odvisni pred vsem od trdnega zdravja in odpornosti živine. Oboje pa morajo doseči živali le na paši. V to nudi zelo lepo priliko tudi jesenska paša po travnikih. Pri živalih, ki sploh niso navajene

Začasni hlev na tujem svetu. R. K. Ako ste dovolili postavitev hleva na Vašem zemljišču samo do prekleka in bi ga sedaj radi odstranili, zahtevajte od lastnika hleva, da ga odstrani. Če tega ne bo storil, ga pa tožite na odstranitev. Sami pa hleva ne smete podreti.

na pašo, se rado pojavi zlasti v začetku jesenske paše napenjanje, vsled česar moramo takšnim živalim posvetiti posebno paznjo, da jim hitro pomagamo, ako potrebno. Zlasti ob deževnem vremenu se priporoča krmiti živini nekaj suhe krme. Bolj občutljive živali (krave po otelitvi), ki niso navajene na pašo, puščajmo na pašo le ob lepih solčnih dneh, da se ne prehladijo.

Pasenje po travnikih jeseni zelo ugodno deluje tudi na zatiranje travniških plevelnih rastlin, dasi je pomladansko pasenje živine v to še bolj prikladno.

Iz vseh navedenih razlogov lahko uvidimo velike prednosti, ki jih ima za govejo živino tudi jesenska paša. Živinoorejci, privoščite zategadelj svoji goveji živini v obili meri jesensko pašo, da živali lažje in boljše preživijo v zaprtih prostorih neprijetno in dolgotrajno zimo.

-ip.

Gospodarske vesti

Denar

g Ljubljanska borza. Denarni promet na ljubljanski borzi je srednji. Inozemski denar se je z dodatkom 28.5% a žijo plačeval po naslednjih cenah: 1 angleški funt 183.16 Din, 1 ameriški dolar 39.76 Din, 1 holandski goldinar 23.14 Din, 1 nemška marka 13.70 Din, 1 švicarski frank 11.11 Din, 1 avstrijski šilling 8.80 Din, 1 belgijski belga 8.02 D., 1 italijanska lira 3.02 Din, 1 francoski frank 2.25 Din, 1 češka krona 1.70 Din, 1 grška drahma 0.37 Din.

Živina

g Mariborski živinski sejem 12. septembra. Živahen je bil ta sejem in mnogo živine na njem. Kupcev pa ni bilo toliko, da bi pokupili večino glav. Prignanih je bilo 11 konj, 14 bikov, 230 volov, 497 krav in 11 telet; skupaj 763 glav. Cene za 1 kg žive teže so bile sledeče: debeli voli 3.50—4.25 Din, poldebili 2.50—3 Din, vprežni 3—3.25 Din; biki za klanje 3.25—3.50 Din, krave klavne debele 2.25—4 Din, plemenske 1.75 do

2.25 Din, klobasarice 1.75—2.25 Din, molzne in breje 3—3.25 Din, mlada živina 3—4 Din, teleta 5.50—6 Din. — Prodanih je bilo 441 glav, od teh za izvoz v Italijo 14. — Mestne cene: volovsko meso I. vrste 10—12 Din za kg, II. vrste 8—10 Din, meso od bikov, krav in telic 5—7 Din, telečje meso I. vrste 10 do 14 Din, II. vrste 8—10 Din, svinjsko meso sveže 10—16 Din.

g Mariborski prašičji sejem. Na zadnji prašičji sejem so pripeljali 132 prašičev, od katerih je bilo prodanih le 79 komadov. Cene so bile sledeče: mladi prašiči 5—6 tednov stari 120—150 Din, 7—9 tednov 200—230 Din, 3—4 mesece 250—320 Din, 5—7 mesecev 380—450 Din, 8—10 mesecev 550—600 Din, leto dni stari 650—700 Din. Za 1 kg žive teže 7—8 Din, mrtve teže 10.50—11 Din.

Trgovina

Splošen padec cen v avgustu. Narodna banka je izdala indeks cen za avgust, iz katerega je razviden znaten padec cen, ki ima svoj glavni vzrok v znižanju cen pšenice. Ta je padla od 225 Din v juliju na 104 v avgustu, kar je imelo za posledico znižanje indeksa v skupini rastlinskih proizvodov od 58.1 na 49.3 točke (1926: 100). Nekoliko so se pa popravile cene delu živine, industrijski predmeti pa so padli. V avgustu je znašal indeks (v oklepajih indeks za julij): rastlinski proizvodi 49.3 (58.1), živina in proizvodi 55.6 (54.0), rudninski proizvodi 75.0 (75.1), industrijski 68.5 (70.5), skupno 61.7 (63.7). Izvozni predmeti 55.8 (57.4), uvozni pa 73.4 (74.3). — Tako nizkega stanja cen indeks dosedaj še ni doživel. Najnižji dosedanji indeks je bil lani septembra z 61.8, avgusta pa je znašal 62.6.

g Ljubljanska blagovna borza. Položaj na žitnem tržišču je miren in so se cene v zadnjih dneh nekolikoboljšale. To je pa povzročila zlasti vojaška oblast, ki je za svoje potrebe začela nakupovati pšenico naravnost od kmeta. Sedanja njena potreba znaša 4000 vagonov. Tako je naša pšenica poskočila v Bački od 104—106 na 112.50—117.50 D.

za 100 kg. temu primerno je tudi moka narasla na ceni za 5 par in stane tamkaj boljša vrsta po 220—245 Din. Slavonska moka je cenejša, koruza je pa neizpremenjena. — Na ljubljanski blagovni borzi so nudili žito, postavljeno na vsako slovensko postajo, plačljivo v 30 dneh, po naslednjih cenah: pšenica sremska 78-79 kg težka 157.50—160 Din za 100 kg, baška 79-80 kg težka po 170—172.50 Din; moka baška »0« 275—280 Din, banatska 10—315 Din; koruza navadna voznina 112.50—115 Din za 100 kg. — Kupčij je bilo malo.

g Hmeljska kupčija. Kakor je bilo pred 14 dnevi živahno v kupčiji s hmeljem in so cene rastle od dne do dne, tako se je sedaj kupčija umirila. Od hmeljarjev pričakovanih 100 Din za 1 kg hmelja v Savinjski dolini niso dosegli; najdražji je bil po 95 Din. Sedaj pa so cene nazadovale na 70—75 Din za kg. Nakupovanje le polagoma napreduje in računa se, da je polovica letošnjega pridelka iz prve roke že prodana. Sedaj se dnevno prevzemajo večje množine nakupljenega blaga. Vzrok nazadovanja cen leži v glavnem v tečajni razliki pri obračunavanju za nakup hmelja potrebnih vsot iz Nemčije. — Iz Žatca na Češkem poročajo, da plačujejo tamkajšnji hmelj po 92 do 110 Din za kg, v Nemčiji pa 113—124 Din.

Pравни nasveti

Zabranitev pota. C. F. M. Neki posestnik je dal preklicati pot čez njegov travnik in izkopal je jarek čez pot, po katerem vozi deset posestnikov že nad 60 let. Ali more pot zabraniti? — S tem, da je samolastno izkopal jarek, je gotovo zakrivil motenje posesti vsem tistim, ki vozijo po tej poti. Če bi ga bili v 30 dneh tožili radi motenja posesti, bi bil posestnik gotovo obsojen, da jarek zasuje. Če so ta rok zamudili, jim preostane tožba na priznanje, da imajo pot čez travnik. Samolastno se pot ne more zabraniti.

Denar v hranilnici. J. R. B. Hišo nameravate popraviti, pa ne morete dobiti denarja iz hranilnice. Vprašate, kam bi se obrnili. — Obrnite se na načelstvo hranilnice in mu razložite, čemu potrebujete denar. Če bodo mogli, Vam bodo gotovo ustregli.

Oprostitev šolskega pouka. T. S. Le pustite sina v šoli, ki mu bo gotovo več kori-

stila, kakor bi Vam otrok koristil pri delu. Če bi otrok par mesecev izostal iz šole, ne bo mogel v tekočem letu slediti pouku in bo tako leto za njega izgubljeno. Boste že opravili delo brez njega. Sicer pa ste po zakonu dolžni otroka pošiljati v šolo in Vas oblast lahko k temu tudi prisili s kaznijo. V vseh takih stvareh se obračajte kar naravnost na šolskega upravitelja.

Zadružna šola. Z. J. Č. Obrnite se na »Zadružno zvezo« v Ljubljani, kjer boste gotovo dobili vse zaželenje informacije o zadružni šoli, stanovanju itd.

Konkurzna terjatev. A. F. Svojo terjatev za pohištvo ste gotovo prijaviли v konkurzu. Če je še niste, jo čim prej prijavite. Koliko boste dobili, se bo videlo, ko bo konkurzna masa vnovčena. Tedaj se obrnite na konkurznega upravitelja ali pa na konkurznega sodnika.

Poškodba na železnici. K. J. Železnica odgovarja, ako je Vašo poškodbo povzročil dogodek v prometu, na pr. kakšen neobičajen sunek in podobno. Za odškodnino je treba tožiti državni erar.

Posest vojnega materiala. L. O. C. Ob prevratu so otroci prinesli domov neke vojaške kotle, ki so Vam jih sedaj orožniki vzeli in Vam prete, da jih boste morali plačati in da boste vrh tega še kaznovani, ker jih niste oddali. Vprašate, kaj je resnice na tem. — Svoječasno so bili privatniki pozvani, da demobilizacijski material plačajo, v kolikor ga ni bilo treba oddati. Plačati boste najbrž morali, kar se pa tiče kaznivega dejanja, če se sploh more govoriti v tem primeru o kakšnem kaznivem dejanju, je pa to gotovo že zastarano.

Domovinstvo. V. K. Po novem zakonu o občinah ne more občinski odbor zavrniti sprejema v članstvo (domovinstvo) občine, ako prosilec stanuje najmanj pet let stalno v občini, ako uživa častne pravice, ako ni v sodni preiskavi ali pod obtožbo za dejanja, ki imajo za posledico izgubo častnih pravic in če more vzdrževati sebe in svojo družino.

Onesnažen studenec. Z. V. R. — Že 30 let hodite sami ali pa ljudje iz Vaše hiše na sosedov breg zajemat iz studenca pitno vodo. Sedaj ste naenkrat zapazili, da je studenec s človeškim blatom onesnažen. Sumite sosedovega pastirja, da je to storil po gospodarjevem naročilu. Kaj storiti? — S samo sumnjo ne morete ničesar. Studenec osnažite in ga še nadalje uporabljajte. Opažite, če ga bo kdo zopet onesnažil. Tega lahko naznanite orožnikom, da bo kaznovan, lahko ga pa tudi tožite radi motenja pravice zajemati vodo. S 30 letno javno, nemoteno uporabo studenca za svojo domačijo in vse njene člane, ste si priposestvovali pravico zajemanja pitne vode iz studenca. Sedaj ste prejeli nalog za plačilo voinice.